

Misli po kongresu

Na tem mestu danes ponatiskujemo u-
vodnik, ki je izšel v zadnji številki »Naše
poti«, glasila Slovenske skupnosti na Go-
riškem. Vsebinska sestavka se nam zdi zani-
miva tudi glede na skorajšnji pokrajinski
kongres Ssk na Tržaškem. Pokrajinski kon-
gres Ssk v Gorici je bil v letošnjem ja-
nuarju.

(Ured.)

Za nami je že šesti kongres. Že to je
brez dvoma pomembno dejstvo, mimo ka-
terege ne moremo kar tako. Šest občnih
zborov politične stranke, ki si resno za-
stavlja vprašanja o svoji organizacijski in
politični strukturi, ki si narekuje potrebne
smernice za nadaljnje delo — vse to v do-
brih desetih letih obstoja ni malo. Ko smo
lani ob tem času nekako praznovali deset-
letnico Ssk na Goriškem, smo hoteli osvet-
liti in poglobiti prav te momente. In to je
že važna ugotovitev. Misel, ki je izšla z
vseh teh zborovanj je ena sama: **samostojni
slovenski politični nastop**. In ta mora tudi
v naslednje desetletje!

Na januarskem kongresu Ssk je prišla
na dan stvarna in resna debata. Skušala
je razčistiti vse glavne dele strankine de-
javnosti, čeprav so morda razni pričakovali
še večjo kritičnost in polemičnih nasto-
pov. To posebej po lanskih volitvah, ko
je prišlo do znanih tudi bolečih situacij
znotraj Slovenske skupnosti. O vsem tem
je seveda razpravljala tudi novoizvoljeni po-
krajinski svet stranke, ki mu je bila nalo-
žena nelahka naloga, namreč izvolitev no-
vega tajništva. S tem je tudi formalno, in
še bolj dejavno prišlo do izgotovitve vod-
stvenega organa Slovenske skupnosti za
naslednje desetletje.

Kakšna bo sedaj politična in delavna
usmeritev slovenske stranke? Prav gotovo
ne gre za kako odločilno ali bistveno spre-
membo v osnovni politični oz. idejni usme-
ritvi, saj bi to pomenilo izneverjenje sa-
memu bistvu samostojne in demokratične
slovenske stranke. Lahko pa pride do no-
vih ali vsaj metodološko in taktično raz-
ličnih vodil. Vse to je seveda prepuščeno
politični izbiri novega vodstva, tu le naka-
zujemo razne možnosti, ki so pred nami.
Prav njemu namreč pritiče, da se odkrito
in iskreno sooča s to stvarnostjo in da sku-
ša doseči pravo soglasje v splošni politič-
ni impostaciji stranke.

S temi načrti in s podobno usmeritvijo
gre sedaj na pot pokongresna Slovenska
skupnost. Obenem pa tudi z optimizmom
in pozitivnim upanjem v bodočnost, ki mo-
ra prinesiti naši slovenski stranki svežih sil
in nove, še močnejše vloge v vsem njenem

dalje na 2. strani ■

Ni v skladu z Mazzinijem!

Obrambni minister Spadolini je bil ta
teden na uradnem obisku v Jugoslaviji,
kjer je bil gost svojega jugoslovanskega
kolege, admirala Branka Mamule. Šlo je
za prvi uradni obisk italijanskega obramb-
nega ministra v Jugoslaviji.

Kot je poročal dnevni tisk, se je Spa-
dolini v sosedni republiki pogovarjal tudi
o vprašanju narodnih manjšin, slovenske v
Italiji in italijanske v Jugoslaviji. V inter-
vjuju za zagrebški Vjesnik je dejal, da je
zaščita jezikovnih manjšin predvidena v
italijanski ustavi. Kot tajnik republikanske
stranke poudarjam — je nadaljeval — da
smo za najširšo in velikodušno zaščito vseh
manjšin, a smo tudi odločni nasprotniki
vsakega ločevanja. Vlada bo naredila vse,
kar je v njeni moči, da ugotovi upravičenim
pričakovanjem slovenske jezikovne manj-
šine v Trstu in Gorici. Minister za odnose
z deželami — je zaključil — še proučuje
vladni osnutek, ki upošteva različne aspek-
te tega vprašanja.

V pogovoru z dopisnikom tiskovne a-
gencije ANSA pa je minister Spadolini in
glavni tajnik republikanske stranke dejal,
da je zaščita slovenske manjšine zadeva, ki
se tiče italijanskega notranjega prava. Re-
publikanci se načelno strinjajo — je nado-
ljeval — da je treba slovenski manjšini
priznati vse pravice. Pri tem je dodal, da
so te pravice v veliki meri že zagotovljene.
Utemeljena pa je zahteva, naj se obstoječe
pravice uredijo z novim pravnim sred-
stvom. Spadolini je priznal zamudo, ki jo
je skušal opravičiti z osimskim »šokom«
in z obstojem Liste za Trst, a je naglasil,
kako po njegovem obstajajo pogoji, da se
»izpopolni zaščita slovenske manjšine«.

Spadolini je na koncu zavrnil vsako pri-
merjavo med stanjem v Furlaniji - Julijski
krajini in na Južnem Tirolskem, češ da so

Južni Tirolci večina in ne manjšina v last-
ni pokrajini.

Na splošno lahko rečemo, da so Spado-
linijeva izvajanja v skladu s stališči, ki jih
glede manjšinskih problemov pri nas zago-
varjajo njegovi vidni strankini tovariši in
ki se lahko strnejo takole: »pravice slo-
venske manjšine so že zajamčene; treba
jih je kvečjemu organsko zbrati in uredi-
ti z novim pravnim instrumentom; to ve-
lja za Slovence na Tržaškem in Goriškem,
kajti drugod v deželi (Benečija, Rezija, Ka-
nalska dolina) jih ni.«

Ali se Vam ne zdi, g. minister, da takš-
no modrovanje ni v skladu z Mazzinijem
in njegovim duhom?

—o—

Kongres na Sardiniji

V Cagliariu na Sardiniji se je v zna-
menju kontinuitete končal 22. kongres
Sardinske akcijske stranke. Za obnovitev
strankinih organov so se sicer predstavile
tri liste, vendar so temeljna politična izho-
dišča enotna. Za glavnega tajnika bo ver-
jetno potrjen Carlo Sanna.

Zborovalce v kongresni dvorani je med
drugimi pozdravil deželni tajnik Sloven-
ske skupnosti prof. Andrej Bratuž. Pouda-
ril je pomen sodelovanja med narodnimi
manjšinami in v tej zvezi omenil skupni
nastop na zadnjih evropskih volitvah. Sar-
dinski akcijski stranki se je zahvalil za
pomoč, ki jo nudijo njeni izvoljeni pred-
stavniki za odobritev zaščitnega zakona za
slovensko manjšino. Izvajanja predstavi-
ka Slovenske skupnosti je kongres sprejel
z dolgim in burnim ploskanjem.

PISMI ENOTNE SLOVENSKE DELEGACIJE

Enotna slovenska delegacija je pred
dnevi odposlala pismi predsedniku republi-
ke Cossigi in predsedniku vlade Craxiju.
Predsedniku Cossigi izraža priznanje za
stališča, ki jih je zavzel glede vprašanja
manjšin v Italiji. Pri tem ga opozarja na
nerešena vprašanja naše zakonske zaščite
in ga prosi za sprejem na Kvirinalu, da bi
ga slovenski predstavniki mogli osebno se-
znaniti s slovenskimi zahtevami.

Daljšje je pismo predsedniku vlade Cra-
xiju. Enotna delegacija ga je želela spom-
niti, da je oktobra 1984 med obiskom v
Trstu obljubil slovenskim predstavnikom,

da bo država spoštovala obveznosti, ki iz-
hajajo iz ustave in iz Osimskega sporazu-
ma, ki je bil podpisan pred več kot dese-
timi leti. Minister za deželna vprašanja
Vizzini je bil nato zadolžen, da pripravi
vladni osnutek, komisija za ustavna vpra-
šanja v senatu je začela s posvetovanji,
tudi novi finančni zakon predvideva sred-
stva za uresničevanje zakonske zaščite,
kljub temu pa smo priča ponovnim zasto-
jem zakonodajnega postopka in nevarno-
sti vedno novih zavlačevanj. Zato ga eno-
tna delegacija poziva, naj osebno poseže, da
bi se ta odprta vprašanja čimprej rešila.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 9. marca, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Glasbeni mozaik; 10.30 Mladinski oder: »Čarodejni novčič«, radijska nadaljevanka; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: Ob 400-letnici Primoža Trubarja. Jože Rode: »Dedinja vere je troblja bila: od tod do Slovencev Trubar je trobil naglas, bukke jim svete pismo«, dramska nadaljevanka; 15.30 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 16.00 Športne novice; 18.00 Neposreden prenos košarkarske tekme Jadran - Citrosil Verona iz športne palače v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 10. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotichek: »Ali nas poznaš?«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Tržaški oktet, Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta in mešani zbor Obala iz Kopra; 18.10 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 11. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 15.45 Postni govor; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor Cappella Civica iz Trsta; 18.00 Balbina Baranovič Battelino: »Ženska v črni ruti«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 12. marca, ob: 7.00 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Gledališki glasovi po stezah spominov; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu; mešani cerkveni zbor iz Sv. Križa, mešani zbor Skala iz Gropade in mešani zbor Sv. Jernej z Opčin; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 »Čarobni globus«; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Olga Gracelj in pianistka Neva Merlak; 18.10 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 13. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Od Milj do Devina; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezirimo!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Revija »Primorska poje«; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 14. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Akademski pevski zbor »France Prešeren« iz Kranja; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 15.45 Postni govor; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 15. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Ljubljana; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pogovori o kulturi sožitja; 15.00 Otroški kotichek: »Iz kota v kot«; 16.00 Popotovanje Duška Jelinčiča po Južni Ameriki; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Lansko 14. tekmovalje učencev in študentov glasbe v Ljubljani; 18.00 Dramska vetrovnica: Ob 400-letnici Primoža Trubarja. Jože Rode: »Dedinga vere je troblja bila: od tod do Slovencev Trubar je trobil naglas, bukke jim svete pismo«, dramska nadaljevanka; 19.00 Radijski dnevnik.

Kdo je ubil švedskega ministrskega predsednika Palmeja?

Odgovornost za umor švedskega ministrskega predsednika Palmeja so si prevzeli teroristi nemške skupine »Rote Armee Fraktion«. Tako je bilo v ponedeljek, 3. t.m. uradno sporočilo zunanjega ministrstva v Stockholmu. Neznanci so se bili javili po telefonu švedskemu veleposlanstvu nekaj ur po atentatu. V Zahodni Nemčiji izrekajo precejšnje pomisleke na račun telefonske izjave; pravijo, da ta ni podobna slogu, kot so ga doslej poznali pri teroristih RAF. Zahodnonemška policija nudi Švedski vse potrebne informacije in v zvezi z lovom na zločince. Ta se je z ne-

zmanjšano intenzivnostjo nadaljuje po vsej državi. Policija zlasti prosi prebivalstvo, naj ji pomaga najti pištolo, s katero je bil ubit švedski ministrski predsednik. Gre za orožje ameriške izdelave in policija je objavila natančen opis.

Medtem je švedska socialnodemokratska stranka soglasno izvolila svojega novega predsednika, ki zavzema mesto ubitega Olofa Palmeja. To je Ingvar Carlsson, ki je zdaj tudi začasni šef vlade. Carlsson je zagotovil, da bo nadaljeval z domačo in zunanjo politiko tragično preminulega predsednika.

PODATKI O SPLAVU V ITALIJI

Minister za zdravstvo Degan je predložil pristojnima komisijama senata in poslanske zbornice letno poročilo o izvajanju zakona, ki je leta 1978 uvedel v Italiji zakonsko dovoljeno prostovoljno prekinitev nosečnosti. Po uradnih podatkih je lani nekoliko padlo število splavov v Italiji. Našteli so jih 210 tisoč, medtem ko jih je bilo leta 1984 227 tisoč. Lani je bilo torej na vsakih tisoč novorojenčkov še 356 prostovoljno prekinjenih nosečnosti. Minister zahteva, da bi vsaj letos o njegovem poročilu razpravljali v parlamentu, medtem ko so doslej letna poročila romala v arhive.

Med političnimi silami je namreč živahna razprava o veljavnih določilih glede splava. Krščanski demokrati zahtevajo preiskovalno komisijo o učinkovitosti družinskih posvetovalnic. Za kako preiskavo o posvetovalnicah so se izrekli tudi republikanci in komunist Giovanni Berlinguer. Po mnenju mnogih je namreč posvetovalnica neučinkovita, če je v Italiji še vedno toliko splavov. Minister Degan pripominja,

da zakon o splavu ni imel le namena, da legalizira prekinitve nosečnosti v določenih primerih, temveč tudi da zaščiti človekovo življenje in omogoči odgovorno materinstvo. Dejansko pa do tega ne prihaja in le v dobri petini primerov sploh pride med žensko, ki se odloči za splav, in posvetovalnico do kakega stika. Minister se vključuje v razprave o reformi in že zdaj predlaga, da bi imeli polnopraven vstop v posvetovalnice tudi tisti zdravniki, ki iz razlogov vesti nasprotujejo splavu. Tako bi lahko ženske slišale mnenje strokovnjakov, ki čisto različno gledajo na to vprašanje, in bi bile popolneje seznanjene z vsemi vidiki tako hudega koraka, ki se jim predstavlja.

—0—

BILA BI HUDA POLITIČNA NAPAKA ...

Avstrijski zunanji minister Gratz je v Innsbrucku izjavil, da pričakuje, da bo Italija kmalu sprejela določila o enakopravnosti nemščine na sodiščih in v odnosih s policijo na Južnem Tirolskem. Po njegovih besedah bi bila huda politična napaka, če bi se v Italiji utrdilo mnenje, da so mislovci v Bocnu krepko napredovali na zadnjih volitvah, ker so Južni Tirolci dobili preveč pravic. Minister Gratz je podčrtal, da lahko pride do sprostitve ozračja in sožitja le ob čim hitrejši uresničitvi še neizpolnjenih zaščitnih določil.

Misli po kongresu

■ nadaljevanje s 1. strani

nelahkem in zahtevnem delovanju. Rezultati zato ne bi smeli manjkati, saj je prav v teh časih naša enotnost in naša povezanost kar se da potrebna. Ne moremo in ne smemo si privoščiti razdvojenosti, saj bi kot posledica tudi naše delo nujno ohromelo. Do tega pa vsekakor ne sme priti!

Položaj v Egiptu po upor

V Egiptu se je položaj po nedavnih resnih nemirih dokončno pomiril. Vojska je zavzela še zadnje žarišče upora policajev, ko je zasedla še poslednjo vojašnico upornikov na območju piramid. Kot se zdi, ni prišlo do večjega prelivanja krvi, saj so bili uporniki po treh dneh obkolitve že izčrpani. Nekateri so se razbežali v okolico, veliko pa so jih aretirali. V Kairu se je položaj normaliziral tudi zato, ker so za celih dvanajst ur prekinili policijsko uro. Egipčani so zdaj zaskrbljeni, da bodo nedavni nemiri škodili domačemu turizmu.

Medtem se je v Rimu zvedelo, da je ministrski predsednik Craxi naslovil poslance na egiptovskega predsednika Mubarka. V njej mu izreka solidarnost in zadovoljstvo, da je zakonita oblast ohranila nadzorstvo nad težavnim položajem v minulih dneh. Craxi se je tudi zahvalil Mubarku za varnostne ukrepe, ki so zajamčili nedotakljivost tujim državljanom in še posebej Italijanom v Egiptu. Italijanski vladni šef poudarja željo po ohranitvi tesnih stikov z Egiptom, tudi v luči stabilnosti v Sredozemlju.

PISMA UREDNIŠTVU

O ustanovitvi neke šole

Spoštovani urednik,

z zadovoljstvom sem prebral članek, s katerim se je 20. februarja tudi Novi list skupno z drugim tiskom oddolžil spomenu zaslužnega šolnika Huberta Močnika. Tisti, ki smo mu bili nekoč bliže, dobro vemo, s kakšno požrtvovalnostjo in ljubeznijo je dolgo vrsto let deloval za našo mladino. Izpolnil je v polni meri svojo dolžnost do šole in naroda. Opazil pa sem, da člankar ne razpolaga s točnimi podatki o bivši nižji trgovski strokovni šoli v Gorici. Zato menim, da ne bo odveč, če v zvezi s tem na kratko navedem nekaj podrobnosti.

Med šolskim letom 1945-46 se je na osnovni šoli v ulici Croce v Gorici osnoval nekak trgovski razred, če ga lahko tako imenujem, za vpis v pripravljajočo se strokovno šolo. Zasluga za to gre predvsem tedanjemu upravitelju Hubertu Močniku. Ob koncu šolskega leta so učenci polagali izpite. Za zunanja člana izpitne komisije sta bila uradno imenovana prof. Anton Zakšek in jaz in za najino delo tudi honorirana.

Nižja srednja trgovska strokovna šola v Gorici je bila pravno ustanovljena z odlokom (okrožnica št. 10) 9. julija 1946. Podpisal ga je višji častnik za civilne zadeve polkovnik Alfred C. Bowman. Podpisani je bil imenovan za poverjenega ravnatelja te triletna šole. Za tajnico je bila istočasna imenovana gospodična Cirila Stanič.

Zdaj se je bilo treba vreči na delo. Težave je pomagala premagovati naklonjenost mnogih. Prvo oporo mi je nudil ravnatelj klasične gimnazije in liceja Josip Nemec. V začasno uporabo mi je dal šolsko zdravniško sobo, mizo in dve stolici. V tako opremljenem tajništvu v Šolskem domu v ulici Croce je tajnica začela z vpisovanjem in drugimi pisarniškimi posli. Nato sem se obrnil na zgledno upraviteljico Pavlo Makuc, ki je bila med drugim moja bivša učiteljica. Brez vsakega oklevanja mi je dodelila na svoji šoli v ulici Randaccio prvi dve učilnici. Nadaljnji dve mi je v isti ulici odstopil ravnatelj Nemec, ki je bil septembra istega leta premeščen na nižjo srednjo šolo. Kaj več o tem ob drugi priliki.

Za potrebno peto učilnico sem se obrnil na goriško županstvo. Ker nismo našli druge rešitve, so mi obljubili, da bodo pripravili na podstrešju nižje srednje šole dvosobno stanovanje in preselili vanj sluginjo, ki je stanovala v eni izmed pritličnih učilnic istega poslopja. Obljubo so v razmeroma kratkem času tudi izpolnili. Za naše tri prve in dva druga razreda je bilo učilnic dovolj. Manjkala pa je telovadnica, bili smo tudi brez učbenikov in brez učnih pripomočkov.

S tajnico sva lahko v dveh aktovkah preselelila našo peripatetično šolo iz ulice Croce v ulico Randaccio. Ker pa se je z našim dotokom posloplje napolnilo do zadnjega kotička, nam je le izredna uvidevnost ravnatelja Nemca omogočila, da sva ravnateljstvo in tajništvo nastanila v ravnateljstvu in tajništvu njegove nižje srednje šole.

Med prvimi me je na novem sedežu obiskal prof. Ivan Theuerschuh, ki je s pionirsko vnostjo odhajal v Kanal, kjer naj bi preveril možnosti in ustvaril pogoje za ustanovitev dvoletnega strokovnega tečaja trgovskega tipa. Dolgo sva se pogovarjala in bil je zaskrbljen. Ko pa se je poslovil, sem bil prepričan, da bo storil vse, kar bo v njegovi moči, da do kraja izpelje poverjeno mu nalogo, ki je bila meni še posebno pri srcu. (Pravno je bil tečaj ustanovljen šele 5. marca 1947.)

Medtem so priprave na šoli potekale dalje. Sledila so si imenovanja profesorjev in pomožnega osebja, našli smo table, mize in klopi, poskrbeli smo za pisarniške potrebščine. Šola se je oblikovala s težavo, postopno, počasi in še dalj časa so jo hromili številni nedostatki. Vendar je že jeseni 1946 zasijalo jutro, ko so dijaki završali na šolskem dvorišču.

Boris Tomažič

Prav radi objavljamo pismo ravnatelja, prof. Borisa Tomažiča, ki se mu tudi zahvaljujemo, da je tako natančno opisal rojstvo ene izmed slovenskih šol v Gorici. Gre vsekakor za dragocen prispevek k poznavanju naše polpretekle zgodovine.

(Ured.)

Ni bilo molka

Spoštovani gospod urednik,

berem v zadnji številki (20. februarja) Vašega cenjenega lista na prvi strani zapis »Zakaj o nas molčijo?« s kongresa Krščanske demokracije na Pomorski postaji.

Nočem braniti Krščanske demokracije, saj ta to zna že sama v zadovoljivi meri, vendar pa bi rad popravil Vaš vtis, da na srečanju ni bilo govora o slovenski problematiki.

Bil sem prisoten drugega dne kongresa in moram reči, da je poslanec Coloni omenil Slovence. K debati sem se prijavil tudi sam. Ker so se pa posegi zavlekli, sem ob osmih zvečer vstal, da odidem na že prej domnjen sestanek. Tedaj so me predsedujoči naravnost »s silo« priklicali k mizi, češ da moram na vsak način nastopiti. Ko sem poslancu Coloniju omenil, da me čaka neka oseba, mi je odgovoril: »Tu te čaka 200 oseb«. Moral sem počakati. Med nastopom sem seveda naravnost »naskočil« manjšinsko probleme.

Ob novi knjigi Fulvia Tomizze

SE V TRSTU KAJ PREMIIKA?

Krožek za družbene in politične vede »Che Guevara« je priredil v četrtek, 27. 2., v dvorani krožka za Kulturo in umetnost v Trstu srečanje s pisateljem Fulviom Tomizzo ob izidu njegove knjige »Poročnica iz ulice Rossetti«. To delo je v tržaških kulturnih krogih, še posebej v slovenski javnosti, vzbudilo veliko zanimanje, ker obenem s tragično zgodbo Stanka Vuka in njegove žene Danice podaja v literarni obliki tudi zgodovino slovenske manjšine v času, ko je bila deležna najhujšega fašističnega preganjanja. O delu in dobi, ki je predmet opisa v knjigi, so pred polno dvorano Krožka za kulturo in umetnost govorili zgodovinar Elio Apih, literarni kritik Cesare De Michelis ter slovenski esejist Miran Košuta.

Njihova izvajanja je dopolnil avtor Fulvio Tomizza s svojim pričevanjem. Vsi, ki so na tem večeru spregovorili o delu, o njegovi vsebini ter opisanem obdobju, so soglašali z ugotovitvijo, da je roman Fulvia Tomizze pomembno pričevanje in jasno sporočilo vsem tistim, ki do sedaj niso radi govorili o slovenski prisotnosti v Trstu in niso nikoli hoteli priznati razčlenjenosti tržaške narodne sestave. Tomizzova

matiko s tezo, da je za bodočnost našega mesta osnovne važnosti, da se uredijo odnosi s slovensko manjšino. Navedel sem primer Švice, ki je postala svetovno gospodarsko središče, a je znala prej vzorno urediti svoje narodnostne in manjšinske probleme.

Med posegom so nekateri prisotni začeli glasno motiti z gesli: »molči! Saj vemo, kdo te pošilja!« in podobno.

Intervencijo sem zaključil z besedami, da se sicer Trst ima za visoko kulturno mesto, da pa takšne epizode, kot je pričujoča, ko Slovencem ne pustijo niti govoriti, kažejo, kako je v resnici nizka ta raven. Prvič v življenju sem žel precej živahen aplavz s strani polovice dvorane! Moram reči, da mi je stvar bila v zadoščenje, ne le zase, ampak za vse nas Slovence.

Žal o stvari časopisje sploh ni poročalo: za italijanski dnevnik bi stvar bila razumljiva, za slovenskega pa je manj. Zurnalista je odšla iz dvorane ob sedmih, ko se debata še niti ni začela. Drugega dne sem sam dal njihovim časnikarjem kratko poročilo o epizodi. Niso pa objavili nič, iz nejasnega razloga. Žal naš dnevnik z navdušenjem objavlja tudi nepomembne strani, če so prej ideološko prežvečene, spontanah se pa otepa. V resnici pa so v klimi našega mesta prve pogostokrat manj važne od drugih.

Zelo Vam bom hvaležen, če boste objavili to moje pismo.

Z najlepšimi pozdravi

Aleš Lokar

Zahvaljujemo se prof. Alešu Lokarju, da nas je opozoril na dogodek, ki mu je bil priča na Pomorski postaji v Trstu. Mimo ugotovitve, da g. profesor očitno nima preveč srečne roke s časnikarji »našega dnevnika«, kot sam pravi o PD, se nam zdi, da njegovo pismo v bistvu potrjuje, da je KD naredila korak nazaj glede problematike odnosov med večino in manjšino v primerjavi s stanjem v 60. letih. To smo hoteli tudi poudariti v našem sestavku.

(Ured.)

knjiga je vendarle dokaz, ki tudi ni edini, da je v tržaškem mestu, v miselnosti njegovih ljudi in v njegovi kulturi, prišlo do nekaterih sprememb, premikov, ki so morali komaj zaznavni, a ki pričajo o strpnem gledanju na Slovence.

—o—

VATIKAN - ITALIJA

Papež Janez Pavel II. je opravil vljudnostni obisk na sedežu italijanskega veleposlaništva pri Sveti stolici. Ob tej priložnosti se je sestal z zunanjim ministrom Andreottijem, ki je med nagovorom izrekel prepričanje, da se bo sodelovanje med Cerkvijo in državo nadaljevalo v znamenju plodnega in spoštljivega razumevanja, ki odraža tudi razpoloženje italijanskega ljudstva in njegove krščanske tradicije.

Papež se je med obiskom na veleposlaništvu zadržal v sproščenem pogovoru z uslužbenci in njihovimi družinskimi člani. Med obiskom so tudi odkrili spominsko ploščo, ki naj priča o tem obisku, tretjem te vrste v zgodovini odnosov med Italijo in Vatikanom. Pred Janezom Pavlom II. sta veleposlaništvo svoj čas obiskala Pij XII. in Pavel VI.

Kongres Ssk v Nabrežini

V ponedeljek, 3. t.m., je bil v Nabrežini sedmi kongres sekcije Slovenske skupnosti za občino Devin - Nabrežina. Kongres se je začel s krajšim nastopom zbora »Fantje izpod Grmade«, ki ga vodi Ivo Kralj. Obširno poročilo je prebral tajnik Ivan Breclj. V razpravo so posegli številni člani, med njimi župan Bojan Brezigar. Kongres so pozdravili predstavniki KD, KPI in PSI ter SZDL iz pobratene občine Ilirske Bistrice in dr. Lojze Tul za pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti.

POKRAJINSKI KONGRES SSK V TRSTU 12. APRILA

Pokrajinski kongres SSK v Trstu je sklican za v soboto, 12. aprila, ob 16. uri na sedežu stranke v ul. Machiavelli 22 v Trstu. Na dnevnem redu bodo poročila strankinih organov, razprava in volitve novega pokrajinskega sveta in drugih strankinih organov.

Predsedstvo pokrajinskega kongresa

Po razpravi je bila soglasno odobrena naslednja resolucija: »Redni kongres sekcije SSK za občino Devin - Nabrežina odbrava delo, ki ga je opravil dosednji sekcijski odbor; daje priznanje strankinemu predstavništvu v občinski upravi za delo, ki ga opravlja; priporoča novemu sekcij-skemu odboru, naj nadaljuje po dosednji politični in upravni poti; delegatom na pokrajinskem strankinem kongresu pa naroča, naj si zlasti prizadevajo, da bi SSK sklepala zaveznitva le s tistimi silami, ki ne nasprotujejo naravnemu razvoju slovenske narodne manjšine. Končno odločno zavrača zakonski osnutek, ki ga je v zvezi z manjšinsko zaščito pripravil minister za odnose z deželami Vizzini, ter zahteva, da se slovenski narodni manjšini čimprej zagotovi pravična in poštena zaščita njenih osnovnih pravic.«

Za pokrajinski kongres SSK v Trstu so bili izvoljeni tile delegati: Antek Terčon, Alenka Legiša, Jože Škerk, Leonida Gruden, Martin Breclj, Bojan Brezigar, Dragomir Legiša in Stojan Pahor.

Razstave ob 2000 - letnici nabrežinskih kamnolomov

Ta teden bo v Nabrežini otvoritev razstave ob dvatisočletnici nabrežinskih kamnolomov. Medtem ko organizatorji — občina Devin Nabrežina, Tržaška trgovinska zbornica, krajevni obrtniki in kulturno društvo Igo Gruden — mrzlično pripravljajo še zadnje podrobnosti, dobiva razstava svoj končni zunanji izraz, to je kompleksno predstavitev preteklosti in sedanjosti nabrežinskih kamnolomov, ne da bi pri tem skrivala glavni smoter, in sicer spodbudo za ponovni razcvet kamnarskega sektorja.

Razstava bo razdeljena na štiri razstavne prostore, od katerih bo vsak predstavljal celoto. V dvorani Igo Gruden bo zgodovinska razstava: fotografije in dokumenti, ki bodo ilustrirali zgodovino kamnolomov od rimskega obdobja do današnjih dni. Veliko gradiva se bo nanašalo predvsem na najpomembnejše obdobje, ki sega od polovice prejšnjega stoletja do tridesetih let. Zupnijska dvorana bo namenjena proizvodnji; tržaška trgovinska zbornica je pripravila paviljon, ki ga je v lanskem letu predstavila na sejmu Marmomacc v S. Ambrogio in Valpolicella, s kvalificirano predstavitevijo podjetij, ki delujejo v devinsko-nabrežinski občini. Razstavljeni bodo tudi izdelki iz starih časov, domača kmečka obrt, med katerimi bodo tudi nekateri, ki imajo veliko obrtniško vrednost. V isti dvorani bodo nameščeni paneli, ki bodo prikazali nastanek in geološko strukturo Krasa.

Na tretjem razstavnem prostoru, pripravljenem v Ušajevi domačiji, značilnem poslopju v stari vasi v Nabrežini, bo prika-

zana zgodovinsko-etnografska celota z razstavitvijo starega orodja. Na tem sedežu bo predstavil svoje izdelke tudi kamnosek-ornamentist Milan Pernarčič ki je iz kamna izdelal vrsto miniaturo, portalov, vodnjakov ter domačih poslopij, med katerimi repen-tabsko cerkev, nabrežinski zvonik ter nekaj obokov železniškega viadukta v Nabrežini. Končno bodo v čitalnici občinske knjižnice na nabrežinskem trgu razstavljen nekatere slike na temo kamnolomov, ki so jih domači umetniki pripravili nalašč za to priložnost. Poleg teh bo razstavljena tudi velika slika umetnika Grubisse, ki je reproducirana na plakatu. V tej dvorani se bodo vršila tudi predvajanja filma »Kamen, živa zgodovina Krasa« ter tri »Ponedeljkova srečanja«, to so trije ponedeljkovi popoldnevi v času odprtja razstave, namenjeni konferencam in razpravam o temah, ki obravnavajo kamnolome.

Spored, ki v nedeljo, 9. marca, predvideva tudi vodeni ogled Rimskega kamnoloma in delavnic, je torej precej bogat in Nabrežina pričakuje veliko število obiskovalcev. Med temi bodo še posebno dobrodošli dijaki šol iz naše pokrajine, ki si bodo razstavo lahko ogledali v jutranjih urah. Nekatere šole so že pred otvoritvijo pokazale veliko zanimanje za pobudo in uradi na nabrežinskem županstvu že pripravljajo program ogledov po izmenah, da bi tako porazdelili obiske na celotno razstavno obdobje. Razstava bo odprta od 7. do 24. marca, v jutranjih in popoldanskih urah, vključno ob nedeljah, da bi tako lahko omogočili ogled tudi številnim Tržačanom, ki prebijejo nedeljo na Krasu.

Avstrijski parlamentarci v Sesljanu

Delegacija avstrijskih parlamentarcev si je med obiskom v deželi Furlaniji Juljski krajini, ogledala tudi razstavo ob dvatisočletnici nabrežinskih kamnolomov na sedežu avtonomne letovišarske in turistične ustanove v Sesljanu. Goste sta v soboto, 1. t.m., sprejela župan devinsko-nabrežinske občine Brezigar ter podžupan Caldi. V kratkem uvodnem pozdravu je župan najprej orisal dejavnost nabrežinskih

kamnolomov ter posebno poudaril najvažnejše gospodarsko obdobje ter uporabo nabrežinskega kamna pri gradnji številnih poslopij avstroogrskega cesarstva in mesta Dunaj. Nato je podčrtal pomembnost proslav, ki naj bi predstavljale spodbudo za ponovni razvoj sektorja ter izrazil željo, da bi razstavo v prihodnosti predstavili na Dunaju.

Dodatni predsednik avstrijskega parlamenta poslanec Gerult Stix se je najprej zahvalil za ogled te razstave ter je med drugim izrazil zadovoljstvo, da je na njej razstavljena tudi fotografija dunajskega parlamenta, ki je bil zgrajen pred 101 letom iz marmorjev vseh območij tedanjega avstroogrskega cesarstva.

—o—

NOVI ŠOLSKI SKRBNIK V TRSTU

Dosedanji šolski skrbnik v Trstu, profesor Luigi de Rosa, zapušča naše mesto in odhaja na novo službeno mesto v Alessandrio. Do premestitve prihaja na njegovo lastno željo, porojeno iz družinskih razlogov. Novi šolski skrbnik v Trstu bo dr. Ottaviano Corbi, ki je to službo že opravljal v šolskem letu 1980-81. Do zamenjave v vrhu šolskega skrbništva bo prišlo 10. tega meseca.

V DSI so počastili spomin J. Peterlina

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu se je v ponedeljek, 3. t.m., ob 10-letnici smrti, spomnilo prof. Jožeta Peterlina, ki je bil med prvimi pri ustanavljanju slovenskih šol, oblikovalec slovenske besede po radijskih valovih, urednik Mladike, prosvetni delavec in pobudnik Slovenskega kulturnega kluba. Na slovesnosti je uvodoma nastopil Tržaški mladinski pevski zbor pod vodstvom Tomaža Simčiča, nakar je spregovoril časnikar Saša Martelanec, ki je podal okolje oživljanja slovenstva v prvem povojnem času, ki je sovpadalo z ideološkim spopadom med vzhodnim in zahodnim pogledom na življenje in svet. Kasnejši čas je ostrine ublažil, pojavila se je beseda dia-

log, meje — državne in miselne — so se polagoma odpirale.

Prof. Peterlin je spadal med ljudi, ki so te pojave pozdravili. Ob novih perspektivah je nastala nova velika zamisel Jožeta Peterlina: študijski dnevi Draga, ki naj bi bili forum za izmenjavo misli, pri čemer nihče ne odstopa od svojega prepričanja, spoznava pa osebnost in razloge drugače orientiranega sobesednika — to pa je podlaga za strpnost, brez katere si ni mogoče predstavljati korektnega pogovarjanja in zblíževanja.

Ob koncu Martelančevega slavnostnega govora je tržaški mladinski zbor zapel še izbor pesmi.

PRED NEDELJSKO MEDNARODNO KOLESARSKO DIRKO

V Lonjerju je bila v ponedeljek, 3. t.m., tiskovna konferenca, na kateri so predstavili letošnjo deseto jubilejno dirko za pokal Združenja slovenskih športnih društev v Italiji. Prisotne je najprej pozdravil predsednik tržaškega teritorialnega odbora ZSSDI Kufersin, nakar je tehnični vodja dirke Radi Pečar orisal progo, po kateri bo potekala nedeljska dirka. Start bo kot običajno v Barkovljah, cilj pa pri kamnolomih nad Lonjerjem.

Tehnični vodja italijanske amaterske reprezentance Edi Gregori, ki je v Los An-

O gospodarskih ukrepih na mejnih področjih Furlanije-Julijske krajine

Ožji odbor poslanske komisije za proračun je pred dnevi priredil v Rimu avdicijo v zvezi z zakonskima predlogoma o gospodarskih ukrepih za mejna področja v Furlaniji - Julijski krajini. Predloga so vložili komunisti in socialisti, avdicije pa sta se udeležila predsednik in podpredsednik deželnega odbora Biasutti in Renzulli. V ožjem odboru je več poslancev iz naše dežele.

Biasutti je izjavil, da je po mnenju deželne uprave potrebno najprej doseči priznanje Evropske skupnosti, da je Furlanija - Julijska krajina obmejno področje, ki naj bo deležno posebne pozornosti. Glede zakonskih predlogov je dejal, da so zanimivi, vendar bi jih bilo treba še poglobiti, zato je predlagal, naj se obravnava pred

ožjo komisijo odloži za dva tedna. Delovna skupina pa tega predloga ni sprejela, saj bi moral prihodnji teden poročevalec Carrus že predstaviti poenoteno besedilo. Na dan so prišla tudi nesoglasja med deželnimi in vsedržavnimi predstavniki v nekaterih strankah. O stališču deželnega odbora je Biasutti že pred dnevi poročal posebni komisiji deželnega sveta za mednarodne odnose, ki jo vodi svetovalec Štoka. Lista za Trst je medtem ponovila nasprotno stališče do komunističnih in socialističnih predlogov.

Društvo naravoslovcev in tehnikov Tone Penko vabi člane in prijatelje na predavanje sodelavca tržaškega astronomskega observatorija dr. Pavla Zlobca

O REPATICAH IN HALLEYEVI SE POSEBEJ

ki bo v četrtek, 13. marca, v Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3, z začetkom ob 20. uri. Po predavanju bo občni zbor članov.

JARUZELSKI BI RAD OBISKAL RIM

Poljski voditelj general Jaruzelski se ukvarja z mislijo, da bi še pred poletjem uradno obiskal Italijo. Vest se je razširila v Varšavi, oblasti pa je niso ne potrdile in tudi ne zanikale. Zdi se, da potekajo zdaj diplomatske priprave na tak morebitni obisk. Pravijo dalje, da bi Jaruzelski v primeru obiska v Rimu odšel tudi k papežu. Režim v Varšavi po vsem videzu meni, da bi tak obisk predstavljal nadaljnji dokaz o normaliziranju položaja na Poljskem. Poljska Cerkev pa bi tudi bila naklonjena takemu potovanju državnega šefa, zlasti še zaradi možnosti, da bi se Jaruzelski zares sestal tudi s papežem.

10 LET PO POTRESU

V Huminu se je v nedeljo, 2. t.m., končalo zborovanje, ki ga je priredila dobrodelna organizacija »Charitas« in ki je bilo posvečeno problemom potresnega področja v naši deželi deset let po katastrofi. Čeprav je bilo opravljeno veliko delo v zvezi z obnovo, je še vedno po zasilnih bivališčih okrog 23 tisoč ljudi. Le tretjina od teh ima perspektive za skorajšnji prejem prispevkov za obnovo, medtem ko je za 15 tisoč ljudi problem še daleč od rešitve. Te podatke je v svojem poročilu navedel glavni urednik videmskega škofijskega tednika »La Vita Cattolica«. Govornik je ob tem poudaril nujnost, da se obnova izvede do konca, in sicer s pomočjo vseh razpoložljivih sil, med temi pa želi biti navzoča tudi Cerkev v Furlaniji. Zasedanje se je končalo s slovesno mašo v obnovljeni stolnici v Huminu; obred je vodil turinski nadškof kardinal Ballestrero, ki je probleme obnove simbolično povezal z duhovno prenovno, kot jo uči evangelij.

Nov koncert v goriškem Avditoriju

V goriškem Avditoriju je na četrtem večernem koncertu nastopil 20. februarja duo flavtaklavir Gabriele Gallotta in Vincenzo Balzani. Flavtist, ki je bil član Simfoničnega orkestra RAI iz Milana in profesor milanskega konservatorija Verdi ter od leta 1983 profesor na Mednarodnih dopolnilnih tečajih v Lancianu, je prikazal zares kakovosten program. Po zahtevnih Chopinovih Variacijah na Rossinijevo temo je občinstvu predstavil Weberjevo Sonato v As duru, ki je izredno bogata na melodičnih učinkih, a prav tako formalno in dinamično komplicirana, kar je Gallotta stilistično zelo dobro podal. Balzanijeva klavirska spremljava je bila tekoča in bogata in je ustvarila zanimiv dialog med obema glasbiloma v solističnih delih izvedb.

Se intenzivnejši je bil drugi del koncerta z Riesovo Polonezo op. 119 in Beethovno Sere-nado op. 41, v katerih je Gallotti uspelo ustvariti jasnejše zvoke in zrelo zaigrati Beethovno kompozicijo, kjer mojstrska kompozicija avstrijskega skladatelja kaže popolno spajanje med tehničnim elementom in globokim miselnim izražanjem.

Na zahtevo občinstva sta umetnika ob koncu programa zaigrala še Webrovo in Donizettijevo skladbo.

L. Q.

V TOREK PREDSTAVITEV CELOVŠKEGA ZVONA V GORICI

Te dni je izšla v Celovcu nova, že 10. številka »vseslovenske revije« Celovski zvon. Z njo se začne četrti letnik zanimive publikacije, ki ima svoje urednike v zamejstvu, v Celovcu in Trstu, v matični Sloveniji in v zdomstvu.

Ob začetku novega letnika bo v torek, 11. marca, srečanje s predstavniki uredništva v Katoliški knjigarni v Gorici.

Srečanja, ki se bo začelo ob 18.00, se bodo udeležili glavni urednik, ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu prof. Reginald Vospernik in člani uredništva Vinko Ošlak in prof. Marija Spieler iz Celovca ter prof. Alojz Rebula iz Trsta. Orisali bodo dosedanje pot in načrte Celovškega zvona, nakar bo razgovor s prisotnimi.

K srečanju pristrčno vabita Celovski zvon in Katoliška knjigarna.

Novo!
V KNJIGARNAH
STANKO VUK
*Scrittura
L'amore*
s predgovorom
FULVIA TOMIZZE
ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA
ul. Montecchi, 6 - TRST - tel. (040) 728060

gelesu osvojil zlato kolajno v ekipni vožnji na 100 km, je poudaril, da bodo v Lonjerju nastopili vsi italijanski kandidati za nastop na svetovnem prvenstvu, ki bo septembra v Colorado Springu v Združenih državah. Tudi Jugoslavija bo prisotna z najmočnejšo ekipo, čeprav sta letos k profesionalcem prestopila Čerin in Bulič, že desetič zapored pa bo nastopil Ropret. Organizatorjem so nato zaželeli mnogo uspeha predstavniki deželne in pokrajinske kolesarske zveze in pri tem obžalovali, da je pri oblasteh tako malo zanimanja za to dirko, ki je edina mednarodna v naši deželi.

UMRL JE BOJAN LUBEJ

Na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji se je v torek, 4. t.m., naglo razširila vest, da je v Ljubljani umrl Bojan Lubej, slovenski politik in diplomat. Bilo mu je 65 let. V zamejstvu smo ga poznali kot politika, ki si je v vsej povojni dobi zavzemal za dobrososedske odnose in za uveljavljanje ter spoštovanje osnovnih pravic slovesne narodne manjšine. Bil je odličen poznavalec manjšinskih problemov in razmer, kot je tudi osebno poznal celo vrsto predstavnikov italijanskega političnega življenja v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

Pokojnik je več let bil član slovenske vlade, generalni konzul v Celovcu, predsednik komisije za mednarodne odnose pri slovenski skupščini, še prej pa namestnik jugoslovanskega konzula v Trstu. Z njegovo smrtjo je Slovenija izgubila sposobnega politika in diplomata, zamejski Slovenci pa iskrenega prijatelja.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Cankarjevo »Pohujšanje« v izvedbi SSG v Trstu

Postavitev Cankarjeve farse, ki jo je Slovensko stalno gledališče izbralo za svojo 300. povojno premiero, v polnem dokazuje, da ostaja tudi po skoraj 80 letih sporočilo »Pohujšanja« prav tako, če že ne bolj živo in aktualno. Od 21. decembra 1907, ko je »Pohujšanje« doživelo krstno uprizoritev v ljubljanski Drami, se je marsikaj spremenilo, od družbene ureditve do samega načina življenja v dobi tehnološkega napredka in nebrzdanega potrošništva. Toda spremenilo se je le okolje, kuliserija, medtem ko so akterji ostali isti, z vsemi napakami rodoljubne družbe, polne greha in hinavščine.

Cankarjevo »Pohujšanje« ostaja tudi v Babičevi in Partljičevi postavitvi ostra, strupena, besna satira na slovenske razmere na sploh, na naše manjšinske pa še posebej. Če priznavamo, da je kritika pravična in utemeljena, potem je satira — kot je po krstni uprizoritvi zapisal Vladimir Levstik — strašna. Nič čudnega, da je krstna uprizoritev vzbudila toliko slabe krvi pri tedanjih gledaliških kritikih, od Lampeta in Govekarja do Terseglava in Zbašnika. Vsem, ne glede na ideološko pripadnost, ni šlo v račun, da se Cankar norčuje iz tistih, od katerih zahteva, da se mu klanjajo in poljubljajo noge njegovi malo oblečeni umetnosti. Vprašanje, ki si ga je zastavil kritik Ljubljanskega zvona: kdo so tisti in koliko jih je sploh takih v gledališču, ki so se čutili prizadete, je verjetno tudi danes aktualno. Verjetno pa bi ga bilo treba še razčleniti: koliko je takih, ki se zavestno nočejo čutili prizadete, ker so prepričani, da so se s strankarsko izkaznico in deklariranim naprednjaštvom za vedno imunizirali pred hinavščino in grehom.

Dolina šentflorjanska, ki se zdaj iz ideoloških, zdaj iz gospodarskih razlogov zapira, postaja vedno bolj provincialna, saj je pri nas malomeščanski škandalček dražljivejši od pretakanja novih tokov odprtega svetovljanstva. Če se večja številka Petrov, ki jim slepo verjamemo in nas zato izsiljujejo in zlorablajo, se večja tudi število županov, dacarjev in štacunarjev, ki so v dolini šentflorjanski našli zlato jamo.

Tržaška postavitve »Pohujšanja« bo verjetno vzbudila dokaj polemik, saj sta se režiser Babič in dramaturg Partljič dobesedno potrudila, da bi nas prisilila k razmišljanju, kritiki, neodobravanju. Toda to je tudi resnično velika predstava, gledališki spektakel, kot ga že dalj časa nismo videli v Kulturnem domu, s celo serijo režijskih in scenskih domislic, ki tudi v celoti ne bodo nale-

tele na odobravanje. Toda prav to mora biti gledališka predstava: priložnost za razmišljanje.

Če smo dejali, da je Babičeva režija domiselna in novatorska, potem nikakor ni moč mimo prikupne in istočasno enostavne pa tudi izredno komplicirane scene Klavdija Palčiča. In prav scena je Babiču nudila priložnost, da nam je prikazal modernega Cankarja, Cankarja 80. let. Igralski ansambel je dobro sledil režiserjevi taktiki. Peter Vladimir Jurca je bil smiselno izdelan in prepričljiv, Jacinta Maje Blagović ljubeča, vendar svojeglava, vsegaželjna in vsegasi ženska, obenem pa gotovo najboljša interpretacija Blagovičeve, odkar je pri našem ansamblu. Župan Antona Petjeta je povsem vpleten v enoto, dosleden tudi ko se mora ponižati, Bogdana Bratuž je poustvarila županjo, gospodovalno in nečimerno, pripravljeno, da izkoristi vsako priložnost, ki se ji ponudi. Tone Gogala je bil zlodej. Verjetno prvič v zgodovini slovenskega gledališča se je predstavil kot kontrast, torej v človeški in ne tradicionalni hudičevi podobi. V ostalih vlogah so nastopili še Alojz Milič, Mira Sarđoč, Miranda Caharija, Stane Starešinič, Adrian Rustja, Barbara Jakopič, Silvij Kobal, Stojan Colja in Dušan Jazbec.

Saša Rudolf

Izredno zanimiva »Primorska srečanja«

Izšla je nova številka revije »Primorska srečanja« in priznati je treba, da je ta številka izredno zanimiva, saj je bralec ne more odložiti, dokler ni vsaj površno pregledal celotne njene vsebine. Revija najprej objavlja sestavek časnikarja Lojzeta Kanteta z naslovom: »Osimski jubilej — Slovenci še čakajo«. Gre za razmišljanje ob dejstvu, da Slovenci v Italiji še vedno čakajo na izvedbo natančnih določil republiške ustave in natančnih obveznosti, ki izhajajo iz Osimskih sporazumov. Slovensko vprašanje v Italiji je prav toliko staro, piše Lojze Kante, kot je stara italijanska republika. Predvsem na tretji in šesti člen

njene ustave so začeli Slovenci naslanjati svoje zahteve po pravni ureditvi svojega položaja. Z razvojem italijanske demokracije so se zahteve o zaščitnih normah seveda spreminjale in dobivale različne poudarke. Zato je moč zasledovati, nadaljuje Kante, razvoj slovenskega vprašanja po fazah. Pisec zatem oriše zgodovino prizadevanj za dosego zakonske zaščite manjšinskih pravic, nato pa ugotavlja, da vzbuja skrb dejstvo, da demokratične stranke, ki so same predložile svoje zakonske osnutke, molče sprejemajo napade Krščanske demokracije na njihovo vsebino. Ko se sprašujem — nadaljuje Lojze Kante — od kod ohladitev do zadovoljive ureditve slovenskega vprašanja, se mi vsiljuje ugotovitev, da stranke niso več pripravljene v ponovni spopad z nacionalističnimi skrajneži, ki so dobili organiziran odraz v Listi za Trst in neofašistični stranki. Stranke so spoznale, da Liste z nasprotovanjem ne bodo premagale, zato jo zdaj skušajo s pritegnitvijo v kraljeve uprave držati pod kontrolo. Za to ceno pa so očitno, zaključuje Lojze Kante, pripravljene popuščati nacionalistom tudi na področjih, ki živo zadevajo interese slovenske narodnostne skupnosti.

»Primorska srečanja« objavljajo nato intervju znanega primorskega kulturnika Tomaža Pavšiča z Jožetom Čarom, ki je doktor geoloških znanosti in trenutno glavni rudniški geolog ter strokovni vodja raziskovalne enote Rudnika živega srebra v Idriji. Zanimiv je zatem intervju, ki ga je pripravila časnikarka Neva Zajc s pesnikom Cirilom Zlobcem, ki je prejšnje leto praznoval svoj 60. življenjski jubilej. Sledi sestavek Lučke Čehovin z naslovom: »Černigoj zame ne more umreti«. Gre za osebne spomine za nedavno umrlega tržaškega slovenskega slikarja Avgusta Černigoja. Jolanda Peterlinkar objavlja zanimiv članek o slovenski fotografiji med obema vojnama, pri čemer opozarja predvsem na njeno likovno plat. V leposlovnem delu revije so zastopani Frane Tomšič, Franjo Frančič, Iva Bartolini, Teja Štoka, Džurdžica Ivaničević, Gino Brazduro in Alja Sušmelj. Pri rubriki »Zapiski« sodelujejo Aldo Butala, David Malnič, Marko

»Svobodna misel« na Švedskem

Pod tem imenom je pred časom začela izhajati na Švedskem dvojezična kulturna revija, namenjena slovenskim, kakor tudi švedskim bralcem. Naslov: Svobodna misel, Box 4023, S - 18104 Lidingö.

Revijo urejajo Wivi-Ane in Marjan Kramaršič ter Boris Jericijo. Urejevana in oblikovana je posrečeno, približno polovica člankov je v švedskem jeziku, v glavnem prevodi slovenskih. Na zadnji strani pa bi ga švedščini predstavljena kaka slovenska zanimivost ali oseba, tako v zadnji številki Primož Trubar, v prejšnji pa Triglav kot slovenski narodni mit.

Poslanstvo, ki ga vrši revija, je enkratno, saj je menda edini vir novic o Slovencih, namenjenih tudi Švedom. Doslej so bili Slovenci na švedskem kulturnem obzorju bela lisa in švedska javnost sploh ni vedela, da obstajajo kot narod s samostojnim jezikom.

V zadnji številki »Svobodne misli« je oglas, v katerem beremo, da je založba Förlaget Antropos (Pl 1353, S - 44006 Grabo) izdala Cankarjevega »Hlapca Jerneja« v švedskem prevodu, kar je tudi za Slovence zunaj Švedske razveseljiva novica.

Clanki, ki jih najdemo v »Svobodni misli«, so dokaj kritični do današnjega položaja Slovencev, bodisi na družbenem in političnem, kakor tudi na kulturnem področju. Po kritičnem peresu se

odlikuje zlasti Marjan Kramaršič, eden od urednikov, čigar misel in kritika je prodorna, zares na višini. Kaže pa se v njegovih objavah tudi obvladanje duha slovenskega izročila, pa tudi slovenskega jezika. Njegovi prevodi nordijske poezije v slovenščino so res dovršeni. V zadnji številki npr. nekaj islandskih pesmi.

Oceniti revijo »Svobodna misel« s časnikarskega in kulturnega stališča je nekoliko težko, zakaj takšna, kot je, je na zadovoljivi višini. Zlasti pa še, če upoštevamo, da je sad svobodne pobude in požrtvovalnosti ljudi, ki so sicer redno v službi ter izdajajo revijo samo iz idealov.

Toda, revija je od številke do številke bolj zanimiva in postaja nekakšen kulturni most med Slovenci in Švedi. Možno pa jo je v prihodnosti še obogatiti s pomembnimi novicami iz kulturnega, političnega in gospodarskega življenja Slovencev, ne le v matici, temveč tudi v zamejstvu in v svetu, tako da bi nudila bralcu neko zaključeno podobo iz slovenskega sveta.

Pohvaliti je treba, nadalje, tudi to, da revija ni vključena v neke šolske klišeje o slovenstvu, temveč da diha sproščeno, sprejemljiva za nove ideje, pobude in kritiko. V tem svojstvu bo v prihodnje gotovo opravila nenadomestljivo poslanstvo v seznanjanju dveh kulturnih svetov, ki sta si bila v preteklosti skoraj povsem tuja.

J. Š.

nadaljevanje na 7. strani ■

Dolinska sekcija Ssk o sporu med občinskimi uslužbenci in upravo

Glavni odbor sekcije Slovenske skupnosti v občini Dolina je na seji v Borštu dne 24. februarja med drugim razpravljala tudi o stavkovnem gibanju občinskih delavcev in uslužbencev in o tem sprejel naslednje stališče:

Javni izbruh spora med uslužbenci dolinske občine in socialkomunistično upravo je morda presenetilo splošno javnost, ki je bila vajena slišati in brati samo najboljše o občinski upravi. Ne moremo pa tega trditi o tistih, ki stvari od blizu poznajo in so v eni ali drugi obliki v preteklosti opozarjali upravo na neurejenost dela občinskih uslužbencev zaradi izmikanja natančni opredelitvi njihovih pristojnosti, pravic in dolžnosti. Prav zadnji dogodki povsem točno odražajo neurejen pristop uprave do sindikalnih problemov svojih uslužbencev, kar je lahko znak površnosti ali zavestne politike.

Svetovalska skupina Slovenske skupnosti je na opisano stanje in povezane probleme med drugim opozorila upravo ob razpravi o lanskem proračunu, a je uprava očitno prezrla zadevno opozorilo, za kar je sedaj sama odgovorna.

Javno razkritje neurejenih odnosov med občinsko upravo in uslužbenci dokazuje, da se proces demitizacije »vzornosti« napredne uprave KPI-PSI nezadržno nadaljuje. Na dan stopajo vse bolj stvarni problemi,

ki jih še tako lepo zveneče izjave in besede ne morejo preglasiti, kaj šele rešiti. Odprti sindikalni problemi so danes objektivno dejstvo ne samo v tržaški občini, ki ima demokristjanskega župana, ampak tudi v Miljah in Dolini, ki imata komunističnega župana. Stvarno se je namreč izkazalo, da je dosti lažje pošiljati pisma Gorbačovu in Reaganu, kakor pa se porazgovoriti z najbližjimi občani in sodelavci.

Sekcija SSK povsem razume razloge, ki so prisilili občinske uslužbence, da stopijo v protestno stavkovno akcijo in o tem obvestijo javnost, da bi razumela njihov po-

ložaj. Zato jim izraža tudi solidarnost in politično podporo, da se njihovi predolgo odlaševani problemi stvarno rešijo brez vsakršnih političnih pogojevanj s strani uprave, kajti rešitev njihovih perečih problemov pomeni uveljavitev demokracije in je v korist celotne občinske skupnosti.

—O—

IZREDNO ZANIMIVA

»PRIMORSKA SREČANJA« —

■ nadaljevanje s 6. strani

Vuk, Milko Renar, Mario Glogovič, Ivan Verč, Jaša Zlobec, Zoltan Jan, Franjo Frančič, Martino Lucifero, Zorko Harej, Slavica Plahuta, Štefan Trojar in Jožko Humar. Gre vsekakor za zelo zanimivo številko revije Primorska srečanja, ki bi gotovo zaslužila večjo pozornost tudi pri bralcih na Tržaškem in Goriškem.

Protestanti se upirajo

Protestantske politične skupine na Severnem Irskem so oklicale 24-urno splošno stavko: z njo so hotele sabotirati nedavni dogovor med Veliko Britanijo in Irsko republiko. Po tem dogovoru so Angleži priznali Irski pravico, da vsaj na posvetovalni ravni posega v razmere Severne Irske. Ta spada pod angleško krono, njeno prebivalstvo pa je po večini protestantsko; katoliška manjšina je že dolga leta zapostavljena, med obema skupnostima pa se je razvnel konflikt, ki se mu lahko upravičeno reče državljanska vojna.

Katoličani na Severnem Irskem se naslanjajo na matično Irsko republiko, ta pa mora hkrati krotiti svoje skrajneže, ki nastopajo na britanskem delu irskega otoka in je zaradi tega že pogosto prišlo do hudih napetosti med Dublinom in Londonom. Z nedavnim dogovorom je britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher priprla vrata dialogu z irsko republiko v pogledu Severne Irske, ki očita Londonu popuščanje. Velika Britanija je v zadnjih urah poslala na Severno Irsko nova vojaška ojačenja.

JOŽKO ŠAVLI

1100 let Arnulf Koroški

vovoda 876, kralj 887 in cesar 896

V kraljestvu Vzhodnih Frankov je imela Karantanija povsem priznano svoje lastno rodovno pravo, kakor že Bavarska, Saška, Frankovska in Švabska, s katerimi je bila kot vojvodina povsem enakopravna. Priznana rodovno pravo pa je pomenilo takrat tudi državnost, ki je bila v primeru Karantanije po izročilu slovenska. Kot takšna se je tudi potem ohranila. Ohranila pa se je tudi sam slovenski jezik, ki je od 19. stol. glavni temelj današnjega pojmovanja naroda, in s tem tudi narod Slovencev, medtem ko so se bavarsko, saško, frankovsko in švabsko (alemansko) ljudstvo zli- la v današnje nemštvo.

Kar zadeva Karantanijo, je treba priznati, da je bil prav Arnulf tisti, ki ji je znova postavil temelje vojvodine. Obenem pa je postavil temelje novega političnega razvoja tudi v Srednji in Zahodni Evropi za ves srednji vek.

MATI LJUDVINA

Zgodovinski viri navajajo, da se je Arnulfova mati imenovala *Liutswinda* in da je bila priležnica kraljeviča Karlmana. Potek dogodkov pa kaže predvsem na njegovo mladostno ljubezen, ki se ji ni nikoli odpovedal.

Iz spleta okoliščin je mogoče zaključiti, da je bila Karantanka. Zgodovinski be-

leg jo navaja kot plemenito ženo. Njeno ime, kakor je navedeno, ustreza obliki zahodnoslovanskega imena *Ljudvina*. Nadalje, če bi bila bavarskega ali frankovskega porekla, bi bilo komaj mogoče, da vir ne bi navajal tudi njene rodbine, kakor se je že praviloma delalo. Medtem ko manjkajo podatki za tisti čas prav o karantanskih rodbinah. Dalje, njen sin Arnulf Koroški, ki je v Karantaniji pozneje postal vojvoda, je bil zakonit domači knez, kar je bilo po karantanskem pravu mogoče le za pripadnike domačih rodbin. In če je bil Arnulfov oče frankovski kraljevič, potem je morala biti njegova mati nujno Karantanka. In to tudi mogoče zgodovinarji predpostavljajo, npr. H. Braumüller (Carinthia I, 134/35, Celovec 1947, str. 63).

Kako ljubosumno so namreč Karantanci varovali svoje rodovno pravo, je razvidno še v 11. stol., ko po vrsti zavrnejo tri vojvode tujega rodu (1047, 1058 in 1061), ki jim jih je poslal cesar. Upoštevati je treba nadalje dejstvo, da je bilo v Karantaniji zakonito tudi nasledstvo po materi, bodisi rodovno kot premoženjsko. V istem 11. stol. je ostalo vdovi, plemeniti Hemi ogromno premoženje, ki ga je razdelila za ustanovitve novih fara. Od njene hčere pa izvira rod grofov Vovbrških na vzhodnem Koroškem. Zadnja Vovbržanka je bila primo-

žena k Celjanom, ki so zato tudi nasledili posest Vovbrških. — Podoben primer je tudi rodbina Spannheim, poznejših koroških vojvod, v katero je bil priženjen neki porenski grof Siegfried in po katerem je rodbina potem imela priimek, toda ostala je karantanska, česar nam pa zgodovino- pisje spet ne navaja.

Vprašanje, na katerega pa ni mogoče jasno odgovoriti, je naslednje: ali je pripadala Ljudvina slovenskemu ali nemškemu jeziku? Tega nam viri prav tako ne navajajo, saj ni imelo nobenega pomena. Takšno nacionalistično in rasistično merilo je današnje, medtem ko je bila tistokrat merodajna le pripadnost rodovnemu pravu t.j. deželi, kakor je danes državljanstvo. Da je karantansko, pozneje koroško plemstvo imelo slovenski jezik za enega od znamenj slovenskega značaja dežele, je izpričano s slovenskim pozdravom vojvode Bernarda Spannheim še 1227, ko je s svojim spremstvom pričakal potujočega trubadurja, viteza Ulrika Liechtenstein, ob vstopu na Koroško pri Vratih. In še bolj poudarjeno, s slovenskimi zaprisegami (brez nemškega) ob poklonitvah koroškega plemstva novemu vladarju (do 1728). O slovenski zavesti koroškega plemstva ob vsem tem ni nobenega dvoma.

Tega ne spreminja niti okoliščina, da je bila tudi bavarska, kasneje nemška govorica razširjena v deželi, bodisi s prihodom obrtnikov, trgovcev itd. Karantanija je ostajala slovenska dežela, daleč od tega, da bi bila pod kakim nemškim jarmom, kakor jo hoče videti ideološko zgodovino- pisje. Poleg tega pa tudi samo kraljestvo Vzhodnih Frankov, v katerem se je Karantanija

»KAČJI PASTIR« V CANKARJEVEM DOMU V LJUBLJANI

V veliki dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani je 27. februarja doživela velik uspeh opera tržaškega skladatelja Pavleta Merkuja. Tržaškemu občinstvu je ta opera znana že dobro desetletje, ko je doživela krstno izvedbo v tržaškem Verdijevem gledališču, v tej sezoni pa je bila Merkujeva opera na sporedu Mariborskega gledališča. Delo je doživelo vrsto ponovitev in laiskave ocene v Mariboru, v četrtek, 27. 2., pa je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani ponovitev prve mariborske zasedbe z dirigentom Stanetom Jurgecom, zborovodjem Maksimilijanom Feušem in v režiji Jožeta Babiča.

Zelo se je izkazala solistka Svetlana Čuršina Magdič, ki je pela Mesečnico. Zbor je zelo dobro opravil svojo nalogo, scena je bila učinkovita, režija pa dobra. Na ljubljanski prireditvi sta lepo prišla do izraza tudi libreto Svetlane Makarovič in prav tako bogata simbolika. »Kačji pastir« je aktualna in grenka pravljica o sočutju do človeka, kakor je povedal sam avtor z besedami: »Najprej sem hotel izpovedati svojo vero v poezijo, potem sem skušal sprožiti sočutje do človeka«.

»KOZMOS« SE JE RAZLETEL

Sovjetski vohunski satelit Kozmos 1714 se je razletel v zemeljski atmosferi nekje severno od Avstralije. Noben njegov drobec ni povzročil kake škode ali nevarnosti. O tem so soglasno poročali iz zahodnonemškega notranjega ministrstva in iz štaba severnoameriške letalske zaščite.

nahajala, ni bilo nemško, niti narodnostno niti zgodovinskopravno.

Obstoj slovenskega plemstva pa tudi nemški pisci vsaj že 20 let priznavajo, npr. F. Graus (Historische Zeitschrift 197, 1963, zlasti str. 228 sl.): četudi je bilo po ženitvenih zvezah vključeno v državno plemstvo. Medtem ko slovensko zgodovino pisje še vedno trobi o nemškem jarmu.

Mladi Arnulf je odrasel na Koroškem, navezan je bil na to deželo, poznal je njeno ljudstvo, posebej pa plemstvo, med katerim je imel že kot deček ugled in spoštovanje, saj je bil sin kraljeviča in potomec Karolingov. Njegovega bivanja na Koroškem nam viri sicer ne omenjajo, toda samo s tem si lahko razložimo, zakaj so mu bili Karantanci tako vdani in ga v njegovih podvigih povsod in brezpogojno podpirali. Zlasti plemstvo t.j. vojska. Bil jim je domač, njihov knez.

Vendar pa Arnulf kot nezakonski sin, četudi kraljevskega očeta, ni imel zagotovljenih nasledstvenih pravic. Ni mu bilo vnaprej namenjeno vojvodstvo, ne kraljestvo. Mati Ljudvina tudi ni mogla predvideti, da Karlman s svojo zakonito ženo ne bo imel potomstva. Zato Arnulfa niso vzgajali v frankovskem duhu, kot naslednika očetu.

Arnulf je tako zares zrasel v pravega Karantanca, ob vsem svojem kraljevskem poreklu, katerega se je njegova okolica sicer zavedala in ga tudi oče Karlman ni tajil. Kraljevski mladenič je bil v Karantaniji domačin, tako po svoji zavesti kakor v očeh njegovih rojakov.

Mati Ljudvina je živela očitno pri Karlmanu ali v bližini njegovega dvora. Kaj

Več kot 20 tisoč Palestinecev se je v ponedeljek, 3. t.m. udeležilo pogreba župana iz Nablusa v zasedeni Cisjordaniji Zafera Al Masrija, ki so ga dan prej umorili palestinski skrajneži, ki nasprotujejo zmernejši politiki Arafata in njegovih somišljenikov.

Izraelska vojska ni stopila v Nablus, pač pa je na cestah pregledovala udeležence pogreba iz drugih krajev. V taborišču Balata pri Nablusu pa je prišlo do protestne demonstracije zaradi zločina. Vojska je razgnala Palestinece. Eden izmed demonstrantov se je zagnal proti izraelskemu vo-

jaku in ga prijel za vrat, ta pa ga je do smrti ustrelil. V Gazi so neznanci napadli nekega Izraelca in ga ranili v nogo.

Medtem so vojaške oblasti izpustile 32 palestinskih pripornikov. Zapadel je namreč šestmesečni rok pripora za osumljence. Takih pripornikov pa je še vsaj 80.

V Tunisu je 4. t.m. zasedalo vodstvo Organizacije za osvoboditev Palestine. Arafat je s sodelavci uradno odgovoril jordanskemu kralju Husseinu, ki je prekinil prizadevanja za skupno nastopanje s Palestinci in se celo vprašal, ali Arafat res predstavlja palestinsko ljudstvo.

Enake olajšave kot v Hamburgu

Komisija evropskega parlamenta za zunanje gospodarske odnose je sprejela predlog, ki ga je bil sprožil tržaški komunistični poslanec Rossetti, naj se prostim com nam v tržaškem pristanu zajamčijo enake olajšave, kot jih uživa pristan v Hamburgu. Komisija je predlog, ki ga je podprl tudi krščanski demokrat Costanzo, odobrila soglasno, saj se je samo en član vzdržal. Evropski parlament bo zato skoraj gotovo potrdil sklep pristojne komisije, naj se tržaškemu pristanišču v carinskem pogledu priznajo enake ugodnosti, kot jih uživa pristanišče v Hamburgu.

Poslanec Rossetti je poudaril, da je treba spoštovati mednarodne obveznosti, ki jih je Italija bila sprejela po prvi svetovni vojni z nekaterimi evropskimi državami, kot so Avstrija, Madžarska in Češkoslovaška. Enake obveznosti je bila Italija sprejela po drugi svetovni vojni. Poslanec Rossetti je naglasil, da je tržaško pristanišče v zadnjih letih imelo čedalje večjo škodo.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

bolj natančnega nam o njenem življenju ni znano, niti kdaj in kje je umrla.

OČE KARLMAN

Arnulfov oče, kraljevič Karlman, je bil, kot že omenjeno, najstarejši sin kralja Ludvika Germanskega, ki je imel svoj dvor v Reznem (Regensburg) na Bavarskem. Bavarska je bila zaradi tega središče kraljeve oblasti, z njo povezane vzhodne kraje, nekdanje misijonske dežele Karantanija, Panonija in Moravska pa strateškega pomena. Bile so najbolj izpostavljene napadom od vzhoda, kar je ogrožalo vzhodnofrankovsko kraljestvo samo. Okoli 850, ko postaja položaj v vzhodnih krajinah vedno bolj negotov, je mogoče opaziti povečano prizadevanje kralja kakor tudi njegovega sina Karlmana, da bi se v njih obdržala frankovska oblast.

Prav v tem času, ko doživijo frankovske čete poraz v boju s Čehi, se frankovska oblast na Moravskem povsem skrha. Moravski knez Rastislav nastopa še povsem samostojno in njegova dežela nudi zatočišče raznim frankovskim nezadovoljnejšem. Prišlo je do zarote proti frankovskemu kralju, v katero je bil vmešan tudi grof Ratbod, poveljnik Vzhodne krajine, ki je povezovala vse vzhodne dežele.

Leta 856 je kralj zaradi tega odstavil Ratboda, na njegovo mesto pa imenoval kraljeviča Karlmana. Ta je postal sedaj tudi formalno namestnik v Vzhodni krajini.

To pa ni mogel biti tisti čas, ko se je Karlman spoznal z Ljudvino, s katero je imel sina Arnulfa. Čas Arnulfovega rojstva uvrščajo zgodovinarji nekako v leto 850, mogoče leto ali dve pozneje. Ob rojstvu svojega nezakonskega sina je bil Karlman

še mladenič, star kako leto nad dvajset, ker se čas rojstva njega samega postavlja okoli 830.

Šlo je torej v tem primeru za njegovo mladostno ljubezen, ki se ji tudi pozneje ni odpovedal, ko se je poročil s hčerjo znane bavarskega veljaka, grofa Ernsta. Ta poroka je bila očitno politična zadeva, tako da si je utrdil svoj položaj na Bavarskem, osrednji kraljevi deželi, ki bi mu morala kot najstarejšemu izmed kraljevih sinov pripasti po očetovi smrti.

Pričakovali bi, da bo Karlman vladal v vzhodnih deželah povsem v skladu z očetovo voljo. Namesto tega pa se je tudi sam uprl. Prvič v letih 858-862, ko se je pred očetom končno opravičil; drugič pa od 863-865, ko si je pridobil na svojo stran skoraj vse grofe po teh deželah, tako da je šel kralj nad njega z vojsko. Tedaj mu je Karlman spet obljubil pokorščino. Leta 865 pa mu je kralj pod svojo vrhovno oblastjo prepustil vladno na Bavarskem in v Karantaniji oz. Vzhodni krajini. Te dežele so mu bile namenjene tudi po kraljevi smrti.

Osebnost kraljeviča Karlmana je kaj nenavadna. Namesto da bi bil očetu zvest, se povezuje z njegovimi nasprotniki Moravci in se mu upre, celo dvakrat. Osamosvojitve Moravske pod Rastislavom in odcepitve od frankovskega kraljestva ga ne skrbi. Prav tako ne prihod svetih bratov Cirila in Metoda na Moravsko leta 863 in njuno delovanje, ki nasprotuje cerkveni oblasti bavarskih škofov. Ne moti ga tudi njuno delo v Panoniji od 867 dalje, kjer je vladal knez Kocel (od 861), ki je bil Karlmanu vsaj načeloma podrejen.

(Dalje)